

منحنی دوم را چگونه بسازیم؟

زهرا رضایی
خبرنگار گروه دانشگاه

«یک وظیفه مهم امروز در کشور وجود دارد و آن «خیزش جدید علمی»

است. «جمله مهم مقام معظم رهبری که ۱۱ مهر ماه امسال در دیدار با نخندگان علمی مطرح کردند تا بار دیگر تأکید کنند حفظ شتاب علمی مانند گذشته از اهمیت بالایی برخوردار است. خیزشی که مسئولیت اصلی اجرای آن برعهده اساتید و دانشجویان به ویژه دانشجویان تحصیلات تکمیلی است. اما

معاون پژوهشی دانشگاه علم و صنعت:

سهم بودجه پژوهش از تولید ناخالص ملی باید افزایش یابد

روح‌الله طالبی، معاون پژوهشی دانشگاه علم و صنعت گفت: «یک سری نکات مهم و قابل توجه در فعالیت‌های علمی و پژوهشی دانشگاه وجود دارد که باید در ابعاد مهم پیگیری شود. مورد اول، درخصوص مرجعیت علمی است؛ سال‌ها روی مرجعیت علمی زمان گذاشته و کار کرده‌ایم، بنابراین باید با استفاده از ظرفیت‌هایی استفاده کنیم که پیش از این فراهم کردیم، به‌طور مثال استفاده از ظرفیت نخگان و افراد بااستعدادی که در دانشگاه‌ها حضور دارند باید ادامه پیدا کند و حوزه‌هایی که در آن می‌توان در مرزهای علمی قدم برداشت نباید فراموش شود. به عبارت بهتر نباید این راه متوقف شود. از سوی دیگر استفاده از علوم‌ی که می‌تواند نافع باشد و در خدمت صنعت ایران قرار بگیرد نیز می‌تواند مؤثر و کاربردی باشد. باید بتوانیم در این زمینه‌ها در دانشگاه‌ها، ارتباط بین جامعه، صنعت و دانشگاه را پررنگ‌تر کنیم.»

معاون پژوهشی دانشگاه علم و صنعت در ادامه افزود: «به نظر می‌رسد برای نهادهای بالادستی باید ظرفیت‌های قانونی مناسب ایجاد شود. یکی از ظرفیت‌های مناسبی که درخصوص آن فکر شده اما باید تقویت شود قانون جیش تولید دانش بنیان است. مسئولیتی که در صنعت مخصوصاً در وزارتخانه‌های مرتبط مثل صنعت، معدن و تجارت حضور دارند و در این زمینه فعالیت می‌کنند باید تلاش جدی انجام دهند تا ماده ۱۳ و ۱۴ قانون جیش تولید دانش بنیان با برگزاری جلسات متعدد از طریق نهادهای بالادستی تبیین شود.»

او بیان اینکه باید سامانه‌های چابک در اختیار صنعت و دانشگاه و امور مالیاتی قرار بگیرد، اضافه کرد: «همکاران باید در این زمینه‌ها آموزش داده شوند تا به نوعی خیزش درخصوص این سامانه‌ها نیز صورت بگیرد، چون ماده ۱۳ به ارتباط مؤثر بین صنعت و دانشگاه کمک می‌کند. وقتی این حلقه برقرار شود، فواید آن نصیب صنعت می‌شود و رفقه رفقه صنعت به دانشگاه نزدیک‌تر می‌شود، حتی اگر بحث‌های مالیاتی نیز در میان باشد.»

طالبی ضمن بیان اینکه در گذشته از این ظرفیت‌ها استفاده شده است، ادامه داد: «پیش از این در صنایع دفاعی کشور وجود این ظرفیت‌ها را تجربه کردیم و این صنعت به خوبی با دانشگاه‌ها آمیخته شده است، همانند جهاد علمی که امروز شکل گرفت و طرح بسیار خوبی است.»

معاون پژوهشی دانشگاه علم و صنعت افزود: «بهتر است پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دکتری که از دانشگاه‌ها صادر می‌شوند به سمت امور نافع بروند تا بهتر بتوانند به صنعت کشور کمک کنند؛ چه در امور بدیع و نوپهور و چه در بحث‌های کاربردی و اپلیکیشن‌های صنعتی که پایان‌نامه‌ها و رساله‌های دانشگاهی می‌توانند در آن حضور داشته باشند و به این مسئله کمک کنند. رابطه دانشگاه و صنعت باید قوت بیشتری بگیرد.»

طالبی به اقدامات صورت گرفته در این دانشگاه برای برقراری ارتباط بیشتر با صنعت اشاره و تصریح کرد: «اما علاوه بر گزنت‌هایی که سالیان زیادی داشتیم، در سال جاری ۱۰ گزنت متنوع در نظر گرفتیم تا از این طریق بتوانیم در این مسیر حرکت کنیم و بسیاری از بودجه این گزنت‌ها هم از درآمد اختصاصی دانشگاه در حال پرداخت است، به‌طور مثال ما گزنت دانشجویان پسادکتر را در

معاون فناوری و نوآوری دانشگاه خواجه نصیرالدین طوسی:

با تعریف امتیازها نقش دانشجویان را در پژوهش افزایش دهیم

جواد تقی‌زاده، معاون فناوری و نوآوری دانشگاه خواجه نصیرالدین طوسی به ابعاد مختلف تحقق جیش علمی اشاره کرد و گفت: «برای تحقق جیش علمی همه ارگان‌های مربوطه باید دست به دست یکنه بگردند؛ چراکه یک دانشگاه در قالب معاونت‌های مختلف خود مانند معاونت فناوری یا معاونت پژوهشی یا وزارت علوم به‌تنهایی نمی‌تواند کاری از پیش ببرد.»

او در توضیح بیشتر این مسئله اظهار داشت: «برای تحقق این جیش از عملی که به دانشجو انگیزه می‌دهد تا وزارت اقتصاد و دارایی؛ همه باید دست به دست هم دهند. من معتقدم مهم‌ترین عنصری که از آن غافل مانده‌ایم، ناکارآمدی پژوهش‌ها در عرصه فناوری و بدون کاربرد بودن آنها در صنعت است و این چالش باید برطرف شود. البته دو حرکت بسیار خوب در کشور انجام شده که یکی تشکیل معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری و به تبع آن در وزارت علوم است.»

معاون فناوری و نوآوری دانشگاه خواجه نصیرالدین طوسی افزود: «قطعاً یکی از مسیرهای تحقق جیش علمی آن است که باید در آیین‌نامه‌های جدید مشوق‌های خوبی برای اساتید در نظر گرفته شود و همچنین پارامترهای خوبی برای تشویق دانشجویان لحاظ کنیم تا آنها بخواهند در عرصه‌های پژوهش و فناوری فعال شوند. در مرحله آخر نیز دولت باید بخواهد این هماهنگی را ایجاد کند که بتواند حمایت‌های خود را در قالب‌های مختلف مالی و اداری به این دو گروه دنبال کند.»

تقی‌زاده با بیان اینکه ما در دانشگاه با بروکراسی خاصی مواجهیم، بیان داشت: «یکی از مشکلات آن است که برای مثال هر وقت قراردادی در حوزه صنعت یا فناوری در دانشگاه‌ها منعقد می‌شود، ما دغدغه مالیات را داریم؛ با وجود اینکه این مشکل در آیین‌نامه‌ها حل شده، اما هنوز در عمل و در ساختار اداری بسیاری از پژوهش‌ها مشمول مالیات یا بیمه شخص می‌شوند. فرهنگ این موارد هنوز در سازمان اداری نهادینه نشده است.»

جواد تقی‌زاده، معاون فناوری و نوآوری دانشگاه خواجه نصیرالدین طوسی

معاون فناوری و نوآوری دانشگاه خواجه نصیرالدین طوسی با اشاره به «هیپنوتیزم مهاجرت» افزود: «این مفهوم یعنی می‌بینیم با وجود اینکه امکانات و شرایط بهتری در داخل کشور فراهم شده اما باز عده‌ای میل به مهاجرت دارند. این مهاجرت در واقع به علت ذهنیتی است که در ضمیر ناخودآگاه فرد شکل گرفته و راه‌ریسه‌ای حل این مشکل آن است که یک بازنگری اساسی در حوزه‌های مختلف مانند آموزش، مدارس و به‌خصوص تعلیم و تربیت صورت گیرد.»

او بیان اینکه متأسفانه فرایندی که برای گزینش دانشجو در مدارس سجداد و دیگر آزمون‌ها حتی کنکور وجود دارد؛ ضد خلاقیت و نوآوری است، گفت: «هنگامی که دانشجویان نخبه وارد دانشگاه‌های مختلف می‌شوند، تمام انگیزه آنها فریض می‌کند و در چار زدگی علم می‌شوند و تمام انگیزه‌شان آن است که بیایند و مدرک بگیرند؛ بخشی از مشکلات این حوزه هم مربوط به نحوه سنجش آموزشی کشور است. این مسئله نیز در هیپنوتیزم مهاجرت اثرگذار بوده و سبب می‌شود نتوانیم جیش علمی را به نحو احسن انجام دهیم.»

داوود حسین‌پور، معاون پژوهشی دانشگاه علامه طباطبائی

مسئله مهم در این میان، چرایی کاهش سرعت علمی کشور و آسیب‌شناسی آن است تا در کنار شناسایی چالش‌های این حوزه، مسیر برون‌رفت از آن را نیز نشان دهد. چهار تن از معاونان پژوهشی دانشگاه‌ها ضمن تشریح وضعیت فعلی، دلایل کاهش سرعت تولیدات علمی و راهکارهای حرکت

معاون پژوهشی و فناوری دانشگاه صنعتی قوچان:

شبکه آزمایشگاهی کشور را رونق دهیم

محمدعلی امین‌یزدی، معاون پژوهشی و فناوری دانشگاه صنعتی قوچان با بیان اینکه مسئله غیرقابل‌تکتمان آن است که بعضاً در کشور تصمیم‌گیری‌هایی انجام می‌شود با اتفاقاتی رخ می‌دهد که نتیجه آن در دانشگاه سریع خودش را نشان می‌دهد، گفت: «یکی از مسائل اثرگذار در حوزه تحقق جیش علمی، موضوعات مالی است. متأسفانه امروز می‌بینیم وقتی حقوق پایه اساتید یا ما حدود ۲۰ میلیون تومان است، طبیعتاً این شخص ترجیح می‌دهد کار دیگری را هم داشته باشد.»

او در توضیح بیشتر گفت: «مسئله مهم دیگر آن است که امروز می‌بینیم شرایطی که در خارج از کشور برای اساتید ما وجود دارد، به مراتب بهتر از داخل کشور است. از طرف دیگر شاهد بوده‌ایم که در چند سال اخیر گزارش‌ها و مقاله‌هایی منتشر شده مبنی بر اینکه اعضای هیئت علمی معمولاً کاری انجام ندادند و بار کاری خود را روی دوش دانشجو می‌انداختند و در محل کار خود خیلی حضور پیدا نمی‌کنند؛ چنین مطالبی در سیاست‌گذاری کلان صورت گرفته هم اثرگذار بوده است.»

معاون پژوهشی و فناوری دانشگاه صنعتی قوچان بیان داشت: «تا جایی که دیدیم در تصمیمات که از سوی مجلس گرفته شد درباره افزایش حقوق اساتید کم‌لطفی‌هایی صورت گرفت و نتیجه آن نیز این شده که وقتی عضو هیئت علمی ما به‌عنوان مأموریت پژوهشی و فرصت مطالعاتی به خارج از ایران می‌رود، شرایط به‌گونه‌ای پیش می‌رود که او دیگر به کشور برنمی‌گردد. اگر بخواهم برای شما مثالی بزنم، یک عضو هیئت علمی ما دو سال پیش برای هوش مصنوعی در پزشکی به انگلیس رفت و ۳۲ هزار پوند دریافت کرد. در نظر بگیرید در کل سال در کشور او چقدر حقوق می‌گرفت؟ این اتفاقات باعث شده تمایلی برای بازگشت از سوی اساتیدی که به خارج می‌روند، وجود نداشته باشد.»

امین‌یزدی با تأکید بر اینکه به جامعه علمی و دانشگاهی کشورمان در چند سال اخیر کم‌لطفی‌های زیادی صورت گرفته است، افزود: «در این شرایط باید شرایط تحقیق و پژوهش برای اساتید ما به درستی فراهم شود؛ یعنی آزمایشگاه‌های تحقیقاتی- تخصصی نیاز است. این درحالی‌که امروز در هزینه اولیه دانشگاه‌ها مانده‌ایم و طبیعتاً امکان تأمین تجهیزات سنگین این حوزه را نداریم. البته باید این را هم بگویم که تخصیص ۱۰۰ میلیون یورو از صندوق توسعه ملی برای این مسئله کار خوبی بود اما این مبلغ کافی نیست.»

او ادامه داد: «بهترین کاری که می‌توان در شرایط فعلی برای

معاون پژوهشی دانشگاه علامه طباطبائی:

دیپلماسی علمی باید توسط وزارت خانه‌های علوم و امور خارجه زنده شود

داوود حسین‌پور، معاون پژوهشی دانشگاه علامه طباطبائی درخصوص اقدامات دانشگاه برای دستیابی به جیش علمی گفت: «همان‌گونه که مستحضرید یک دوره بحث جیش علمی مطرح شد، اما واقعیت آن برهه این بود که تاحدودی نسبت به رقبای خود شناخت داشتیم و جایگاهمان را براساس این شناخت تنظیم کردیم و رشد خوبی در زمینه رشد علمی شکل گرفت؛ اما در حال حاضر اتفاقاتی رخ داده که سرعت رشد را کند کرده است.»

او با بیان اینکه یکی از دلایل کندی رشد علمی این است که اولاً کشورهای منطقه، نسبت به ما هزینه با اعتبار تحقیق و توسعه‌ای بیشتری را تخصیص داده‌اند، اظهار داشت: «قطعاً همین مسئله نقش بسزایی در سرعت گرفتن این کشورها در حوزه رشد علمی‌شان دارد و نمی‌توان از این مؤلفه چشم‌پوشی کرد. آن هم در شرایطی که به‌مرور زمان از میزان اعتبارات دانشگاه‌های ما کاسته شده است.»

معاون پژوهشی دانشگاه علامه طباطبائی به شرایط مالی امروز دانشگاه‌های کشور در حوزه پژوهش اشاره و تصریح کرد: «واقعیت آن است که امروز در دانشگاه‌های مهم کشور ۷ درصد از بودجه به حوزه پژوهش اختصاص پیدا می‌کند که همین رقم هم در برخی دانشگاه‌ها به ۳ یا ۴ درصد می‌رسد. همین میزان اندک خود بخش عمده‌ای از مشکلات مربوط به فعالیت‌های پژوهشی و طبیعتاً جیش علمی را تشکیل می‌دهد.»

حسین‌پور افزود: «بخش عمده دیگر مربوط به تحریم‌ها بود، یعنی تلاش کرده‌اند از این طریق جلوی رشد علمی ایران گرفته شود و به مرجعیت در منطقه و در جهان تبدیل نشود، همچنین اکثر مقالات اساتید به این دلیل که از ایران بوده‌اند ریجکت می‌شوند. واقعیت این است که تمایل برای چاپ مقالات ایرانی بسیار کم بود و تنها به مقالات اجازه انتشار می‌دادند که به نوعی بتوانند از آن بهره‌برداری کنند.»

او بیان داشت: «بخش‌های دیگر این موضوع هم به بحث‌های حرفه‌ای برمی‌گردد، برای نمونه مجلاتی که می‌خواستند مقالات را چاپ کنند حداقل بالای ۳۰ تا ۴۰ میلیون هزینه می‌خواستند، در نتیجه پذیرش مقاله مشروط به پرداخت هزینه کلان شد و در بعضی از رشته‌ها حتی به ۷۰ تا ۸۰ میلیون هم رسید. در واقع با این کار مجلات به صورت آشکارا رشوه می‌گیرند و پرداخت این هزینه هم برای پژوهشگر و اساتید ما کار سختی است.»

معاون پژوهشی دانشگاه علامه طباطبائی افزود: «بخش دیگر مسئله این است که مقداری در هدف‌گذاری حوزه افزایش و رشد مقالات کوتاهی کرده‌ایم. به عبارت دیگر برای تحقق جایگاهمان بین کشورهای منطقه برنامه‌ریزی نکردیم؛ باید این واقعیت را

داوود حسین‌پور، معاون پژوهشی دانشگاه علامه طباطبائی

به سمت وضعیت مطلوب راد رفت وگو با «فرهیختگان» تشریح کردند. مدیرانی که گره اصلی راهمان مسائل مالی چه در حوزه حقوق اساتید و چه بودجه‌های پژوهشی می‌دانند و معتقدند تزریق منابع مالی جدید می‌تواند وضعیت امروز را دستخوش تغییرات قابل توجهی کند.

جیش تولید علمی انجام داد، آن است که بتوانیم شبکه آزمایشگاهی کشور را رونق دهیم و همه اعضای هیئت علمی بتوانند از پتانسیلی که در دانشگاه‌های دیگر وجود دارد نیز استفاده کنند. موضوع دوم این است که بحث تعاملات بین‌المللی نیز واقعاً اهمیت دارد؛ آن هم در شرایطی که امروز برای چاپ مقالاتی که از سوی پژوهشگران ایرانی ارسال می‌شود، مقاومت وجود دارد.»

معاون پژوهشی و فناوری دانشگاه صنعتی قوچان تصریح کرد: «اما با همه این اتفاقات، باز مقوله مالی از اهمیت بالایی برخوردار است. تصور کنید یک عضو هیئت علمی بخواهد ۲۰ میلیون تومان حقوق دریافت کند، طبیعی است که دغدغه او دیگر معطوف به فعالیت‌های علمی و پژوهشی نباشد. امیدوارم تحولی رخ دهد که بتواند این مسئله را هم پوشش دهد که اعضای هیئت علمی با خیال جمع‌تری به کار خود برسند و لازمه این کار آن است که دید خود را نسبت به اعضای هیئت علمی تغییر دهیم.»

امین‌یزدی با تأکید بر اینکه یک عضو هیئت علمی کارمند نیست که بگوییم از ۸ صبح تا ۲ بعد از ظهر باید به سرکار برود و بعد از آن می‌تواند سراغ مسائل شخصی‌اش برود، گفت: «یک عضو هیئت علمی زمانی که به خانه می‌رسد، باید پایان‌نامه دانشجویان خود را بخواند، مقاله و ویرایش کند، برگه تصحیح و سؤال طرح کند و این موارد همه خارج از آن بازه زمانی است؛ این وضعیت با مبلغ پرداختی به او همخوانی ندارد.»

داوود حسین‌پور، معاون پژوهشی دانشگاه علامه طباطبائی